

Sundheds- og Ældreministeriet
sum@sum.dk
Kopi: msb@sum.dk

København, den 19. februar 2020

Høring om udkast til udmøntning af national handleplan mod børn og unges rygning

Sundheds- og Ældreministeriet har den 24. januar 2020 offentliggjort et udkast til udmøntning af national handleplan mod børn og unges rygning. De Samvirkende Købmænd takker for modtagelsen.

Ultimo december 2019 indgik et stort flertal af partierne en politisk aftale, der har særlig fokus på børn og unges rygning. DSK kan med en vis ret hævde, at den politiske handleplan på en række områder følger DSK's oplæg til "nationalt kompromis" fra april 2018. DSK vil derfor helt generelt kvittere for den politiske aftale, hvor der anvendes en bred vifte af virkemidler og ikke blot ensidigt fokus på forhøjede afgifter, hvilket ville medføre massiv grænsehandel og ukontrollérbar illegal handel.

Ifølge handleplanen er aftalepartierne blandt andet enige om, at der skal være røgfri skoletid på folkeskoler og ungdomsuddannelser – og at al tobak og e-cigaretter skal gemmes væk i butikkerne. DSK bakker indiskutabelt op om dette og ser frem til lovgivning på området.

Specifikke bemærkninger med henvisning til sidetal i udkastet:

Side 4 – registrering hos Sikkerhedsstyrelsen:

»Den, der vil fremstille, oplagre eller markedsføre elektroniske cigaretter (...), skal inden markedsføringen påbegyndes lade sig registrere hos Sikkerhedsstyrelsen.»

Rækkevidden af bestemmelsen bedes uddybet. Bestemmelsen vil naturligvis omfatte producenter og importører, men hvad med de lagre, hvorfra produkterne distribueres til detailhandelen?

Side 6 – hvad forstås ved "udstyr":

" (...) samt udstyr, der er beregnet til at anvende sammen med disse (tobaks- og nikotin) produkter." Formuleringen om udstyr anvendes gentagne gange.

Tændstikker, piberensere, askebægre og lightere er blandt det "udstyr", der er beregnet til at blive anvendt sammen med f.eks. tobaks- og/eller nikotinprodukter. Det er næppe meningen, at tændstikker og lightere mv. skal være omfattet af et obligatorisk udstillingsforbud og være omfattet af kravene til neutral emballage (herunder også transportemballage) mv.

Der er behov for en klar afgrænsning af bestemmelsen så, "udstyr" ikke rammes util-
sigtet, og at det er rygning/"snusning," der reguleres.

Side 11 – godkendte lægemidler omfattet af udstillingsforbud?

"Med lovforslaget foreslås det, at tobaksvarer, (...) og godkendte lægemidler (...) ikke må være synlige for forbrugerne på salgssteder, herunder på internettet, indtil en kunde konkret efterspørger dem."

Sætningen er svært forståelig. Det er upraktisk og byrdefuldt, hvis godkendte læge-
midler, omfattet af reglerne for salg af håndkøbsmedicin, skal omfattes af et udstillings-
forbud. Lægemedelstyrelsen kræver, at al håndkøbsmedicin til salg uden for apote-
kerne skal udstilles samlet, ligesom der er krav om et basissortiment, der skal føres af
butikkerne. Det indbefatter bl.a. rygeafvænningsprodukter.

DSK foreslår derfor, at godkendte lægemidler, som er udpeget til basissortiment af
Lægemedelstyrelsen, ikke omfattes af det obligatoriske udstillingsforbud.

Side 13 – reklameeffekt og krav til engroshandelen og lufthavne, skibe mv.

*"Tobaksvarer må således kun placeres (...) Hyldeerne, skabene og boksene må ikke få
en størrelse eller udformning, som giver en reklameeffekt."*

Vil de bokse, der i dag er placeret over kasserne i mange dagligvarebutikker, fortsat
være acceptable, når varerne ikke længere er synlige? Og må ordet "tobak" fremgå på
skabe og låger mv.?

Hvilke regler gælder for markedsføring i lufthavne og skibe i rutefart mellem danske og
udenlandske havne?

Det bør tydeliggøres, hvor kravene gælder; nemlig i detailhandelen, hvor der er salg til
den endelige forbruger og hvor børn/unge har adgang. Engroshandel, hvor der ikke er
adgang for offentligheden, og hvor børn og unge ikke har adgang, bør ikke pålægges
unødige byrder og omkostninger.

Side 13 – forhandling med erhvervsorganisationer:

*"at erhvervsministeren efter forhandling (...) og de relevante erhvervsorganisatio-
ner..."*

DSK vil gerne inddrages, hvis ministeren måtte have planer om justering af gæl-
dende regler.

Side 13 – sondring mellem detailhandel og engros:

*"Ved offentligheden forstås alle borgere med undtagelse af personer, der beskæftiger
sig erhvervsmæssigt med produktion, import eller salg af elektroniske cigaretter og
genopfyldningsbeholdere med eller uden nikotin."*

Kan det bekræftes, at engroshandel, hvor der kun er adgang for professionelle per-
soner med CVR-nummer, ikke er omfattet?

Side 15 – begrebet almindelig dagligvarebutik.

Der bør ikke være tvivl om, at en såkaldt almindelig dagligvarebutik omfatter alle former for detailhandel, hvortil offentligheden har adgang med undtagelse af de salgskoncepter, der udtrykkeligt er oplyst som netop undtagelser. Såvel hypermarkeder, supermarkeder, discountbutikker, conveniencebutikker, servicestationer og kiosker må således alle være at betragte som en almindelig dagligvarebutik.

Side 17 – rækkevidden af forbud mod sponsorering:

" (...) der ved sponsorering forstås ethvert økonomisk bidrag til en aktivitet, (...) m.v. med sigte på at fremme afsætningen af en tobaksvare."

Opklarende spørgsmål: Vil det være muligt for tobaksbranchen at annoncere i og/eller yde økonomisk tilskud til fagmedier eller brancheblade mv., der ikke er i bred distribution?

Side 18 – Tobaksindustrien eller tobaksindustrien:

" (...) hvorfor repræsentanter for Tobaksindustrien fortsat vil kunne uddele vareprøver til detaileddet."

Der menes formentlig tobaksindustrien (med lille t) og ikke Tobaksindustrien, da industrien med stort T er en bestemt, og anerkendt, organisation, mens industrien med lille t er producenterne i almindelighed.

Side 19 – sundhedsadvarsler på dansk:

"Den, der markedsfører en tobaksvare her i landet, skal sikre, at hver enkeltpakning og en eventuel ydre emballage er forsynet med sundhedsadvarsler på dansk."

DSK foreslår en skærpet strafbestemmelse ved overtrædelser. Hvis der i dele af kioskmiljøet sælges illegale cigaretter, der er smuglet ind i landet, vil det være let for kontrolmyndighederne at konstatere, om emballagen er forsynet med sundhedsadvarsler på dansk eller ej. Manglende sundhedsadvarsel på dansk vil typisk være tegn på et illegalt produkt, hvorfor der bør slås hårdt ned. Manglende dansk mærkning er væsentligt lettere at konstatere end at føre bevis for unddragelse af afgifter.

Side 21 – røgfri skoletid:

" (...) der fortrinsvis har optaget børn og unge under 18 år, (...) "

DSK anbefaler, at *fortrinsvis* fjernes fra forslaget, så der ikke er tvivl om røgfri skoletid, når uddannelsesstedet har optag af børn og unge under 18 år.

Side 26 – etablering af alderskontrollsystem:

"Det er afgørende, at der sker en effektiv håndhævelse af aldersgrænsen på 18 år for salg af tobaksvarer, tobakssurrogater, urtebaserede rygeprodukter samt elektroniske cigaretter og genopfyldningsbeholdere med og uden nikotin for at sikre, at børn og unge ikke får adgang til at kunne købe disse produkter."

DSK er enig. DSK – og resten af dansk dagligvarehandel – har gennem flere år været i dialog med Nets med henblik på at få udviklet et alderskontrollsystem, der skal sikre, at alle betalinger med et dansk udstedt betalingskort (og ikke-fysiske kort på

smartphones mv.) kun kan ske, når kunden er gammel nok. Nets kan levere en sådan løsning, der på frivillig basis kan tilkøbes af detailhandelen.

Beskrivelse af løsning

1. En eller flere varer, der scannes, kræver aldersvalidering
2. Kassesystemet registrerer, at aldersvalidering kræves, før betalingstransaktion kan gennemføres
3. Kassesystemet aktiverer betalingsterminal efter sidste vare
4. Kunden tapper sit betalingskort på terminalen
5. Nets laver opslag i database på kortindehavers alder
6. Nets sender svaret fra database til kassesystem (over 15, over 16, over 18, ved ikke)
 - a. Hvis ok, så kan betalingen gennemføres
 - b. Hvis ikke ok, så afvises betalingen
 - c. Hvis ved ikke, så skal kassemedarbejderen spørge om ID som hidtil

Løsningen kan også fungere via nethandel.

Bankerne er dataejere på den data (kortholders alder), som er nødvendig at anvende. Data behandles i dag af Nets, der mod betaling kan levere løsningen til detailhandelen. For at kunne digitalisere aldersvalideringen er bankernes involvering og opbakning derfor nødvendig.

En løsning via betalingsmidlet - både fysiske kort, men også mobilbetalinger som f.eks. Mobile Pay – vil kræve et valg i den enkelte butik. Der er allerede nu udbredt interesse fra en meget stor del af dansk detailhandel, så en nyudviklet løsning fra Nets vil – på frivillig basis – nyde bred udbredelse, hvis bankerne altså stiller oplysninger om kortholders alder til rådighed for detailhandelens leverandør.

Kontrolmyndighederne (Sikkerhedsstyrelsen) får derfor mulighed for at planlægge deres kontrolindsats meget effektivt, hvis en stor del af detailhandelen har investeret i en aldersvalideringsløsning via betalingsmidlet. Dermed kan kontrollen i stort omfang målrettes de resterende forhandlere af produkter med aldersgrænser.

Bankerne har offentligt meddelt, at de ikke umiddelbart er indstillet på at bidrage til en løsning. Politisk opbakning – og pres på bankerne - til en model, vil derfor være fremmende for en markant forbedring af alderskontrollen i detailhandelen. Systemet kan etableres i løbet af formentlig ca. 6 måneder fra det tidspunkt, bankerne måtte aflevere data om kortholders alder til Nets.

En frivillig aftale med bankerne er naturligvis langt at foretrække. Det giver det bedste samarbejde. Hvis et politisk flertal måtte finde grundlag for justeret lovgivning for at sikre et effektivt alderskontrollsystem, vil en sådan lovgivning tidligst kunne fremsættes i oktober 2020 med henblik på vedtagelse senere i 2020.

Det bør i øvrigt sikres, at udenlandske udbydere, der sælger via nethandel, også er underlagt samme regler som danske virksomheder.

Side 26 - højere strafniveau:

Med det foreliggende udkast kan en butik fratages retten til at sælge tobaksvarer i op til 6 måneder. Det vil have omfattende betydning for indtjening, kundestrøm og kan worst case medføre lukning. En sådan straf kan ramme en butik, hvor ledelsen vitterligt har gjort alt menneskeligt muligt for at instruere medarbejderne, men hvor én medarbejder – i værste fald endda bevidst – kan få chikaneret sin arbejdsgiver ved at ignorere reglerne. Arbejdsgiver kan naturligvis tage ansættelsesretlige konsekvenser (advarsel, opsigelse, bortvisning) i brug over for medarbejderne, men mistet ret til salg af tobak kan være uden rimelighed, hvis alle krav til instruktion af ansatte er opfyldt.

Virksomhedens forsætlighed bør indgå som et væsentligt element, når en overtrædelse skal vurderes og sanktioneres. På den baggrund bør der – som det foreslås - foretages en konkret og individuel vurdering, når en overtrædelse sanktioneres. Det kan f.eks. indgå, hvorvidt virksomhedens ledelse har haft omhyggelig fokus på oplæring af medarbejdere, tydelig skiltning osv., eller om medarbejderen har svigtet på trods af klar instruktion fra virksomhedens side.

Også på den baggrund bør skærpede bøder først træde i kraft, når købers alder kan valideres via betalingsmidlet. Ministeren bør derfor kunne fastsætte datoen for ikrafttræden i en bekendtgørelse, når der er en afklaring om aldersvalidering via betalingskort.

Side 26 – markedsført eller solgt?

”Det er en forudsætning for den midlertidige fratagelse (...), at forhandleren to gange tidligere har markedsført tobak til mindreårige.”

Med ”markedsført” menes formentlig ”solgt”?

Side 29 – kommunal uddeling af rygestopmidler:

”Det kan ligeledes tænkes, at rygestoplægemidlerne rekvireres fra en virksomhed (...) med tilladelse til onlineforhandling af rygestoplægemidler, som sender vederlagsfrie rygestoplægemidler direkte til de visiterede borgere.”

Hvorfor indføre et krav om onlineforhandling? Det bør ikke være en kommunal opgave at fravælge potentielle lokale fysiske butikker til fordel for internethandel. Kommunerne bør ikke være udelukket fra at kunne handle hos lokale virksomheder.

Side 34 - Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet:

Det fremgår, at lovforslaget ikke har konsekvenser for erhvervslivet. Det er naturligvis forkert.

Der er negative konsekvenser i form af mindre salg og mindre kundestrøm (færre kunder i butikken). Det er jo derfor loven gennemføres, ligesom der er omkostninger til tilpasninger af butikkens indretning ved udstillingsforbud, ændrede skiltekrav og potentielt forøget ekspeditionstid (skjult tobak og neutrale pakker).

Side 40 – om rækkevidden af forbud mod støtte fra tobaksbranchen:

"Det betyder, at forbuddet skærpes i forhold til gældende ret, (...) forbuddet også omfatter de situationer, hvor økonomisk bidrag eller anden støtte til medieproduktion..."

Opklarende spørgsmål: Vil det være muligt for tobaksbranchen at annoncere og/eller yde økonomisk tilskud til fagmedier og/eller medlemsblade for organisationer mv., der ikke er i bred distribution?

Side 41 – om vareprøver:

"Det således fortsat være muligt for fagfolk i forbindelse med almindeligt salgsarbejde at udlevere vareprøver til personer på ledelsesniveau."

Den hidtidige bestemmelse har ikke medført udfordringer i detailhandelen, hvorfor der ikke burde være behov for ændring. Hvis ændringen fastholdes, bør "personer på ledelsesniveau" tolkes lempeligt, da leder/disponent for det pågældende vareområde ikke nødvendigvis har ret til at "hyre og fyre" i virksomheden. Da langt hovedparten af salgsstederne har åbent 7 dage om ugen fra morgen til aften, er der også af den grund brug for en lempelig fortolkning af ledelsesbegrebet.

Side 42 – salg af cigaretter kan ikke give "specialiststatus":

"Specialbutikker, der eksempelvis har et vareudbud af cigaretter, der fortrinsvist tager sigte på en aldersmæssigt yngre kundekreds, vil således ikke være omfattet af undtagelsesbestemmelsen."

DSK finder den indskudte sætning "der fortrinsvist tager sigte på en aldersmæssigt yngre kundekreds", overflødig. Budskabet er, at kun salg af piber, pibetobak og cigarer kan give en butik "specialiststatus" – ikke om målgruppen for cigaretter måtte tiltrække et yngre eller et ældre publikum. Definitionen på specialbutikker bør præciseres. Salg af cigaretter giver ikke specialist-status!

Side 42 – om placering af specialforretninger:

"Undtagelsen vil også gælde, hvis sådanne specialforretninger er placeret i stormagasiner, forretningscentre og lignende."

Stormagasiner og forretningscentre er bl.a. kendetegnet ved stor kundestrøm. Der vil være mange forbrugere, der "strejfer rundt" og kigger på butikker uden nødvendigvis at have et konkret formål. Ved at tillade specialiststatus i de her nævnte koncepter, vil mange forbrugere, der ikke nødvendigvis har et udtrykkeligt ønske om at opsøge de pågældende varegrupper, bliver eksponeret for tobaks- og/eller nikotinvarer. Undtagelsen bør derfor genovervejes.

Side 42 – snæver fortolkning af specialforretningers udbredelse:

"Et salgssted anses for at være specialiseret i salg af piber, pibetobak og cigarer, når stedet kun eller hovedsageligt sælger piber, pibetobak eller cigarer. Udtrykket "hovedsageligt" vil skulle fortolkes snævert og vil kun give mulighed for, at specialforretningen i meget begrænset omfang kan sælge andre varer."

DSK finder det positivt, at det klokkeklart konstateres, at salget af cigaretter i en kiosk ikke på nogen måde kan friholde butikken for lovens regler om udstillingsforbud.

Side 44 – bødeniveau ved manglende overholdelse af udstillingsforbud:

"Fastsættelsen af bødestørrelsen vil fortsat bero på domstolenes konkrete vurdering i det enkelte tilfælde af samtlige omstændigheder i sagen."

Det må være muligt at indikere et bødeniveau, så domstolene har et udgangspunkt at forholde sig til.

Side 61 – begrænset eller meget begrænset mulighed for salg af andre varer:

"Udtrykket "hovedsageligt" vil skulle fortolkes snævert og vil kun give mulighed for, at specialforretningen i begrænset omfang kan sælge andre varer (...)"

På side 42 (i afsnit om piber, pibetobak og cigarer) er der kun meget begrænset mulighed for at sælge andre varer. Her er det i begrænset omfang.

Side 67 – varer omfattet af aldersgrænse på 18 år:

"Ved tobaksvarer forstås (...) varer, der fortrinsvis benyttes i forbindelse med tobaksrygning."

Her er der behov for en klar og tydelig definition. Det er næppe meningen, at varer som f.eks. tændstikker og lightere skal omfattes af en 18-års aldersgrænse.

Side 68 – "usynlige skilte" med aldersgrænser:

"Det er således hensigten, at (...) skiltningen først skal vises, når varen efterspørges."

Siden lov om røgfri miljøer i 2006 – og i særdeleshed efter "aftale om en styrket forebyggelsesindsats på tobaksområdet mv." fra april 2012 – har der været fokus på synlig skiltning med aldersgrænser i butikkerne. Den daglige indsats landet over i udbredelsen af budskabet om, at tobak ikke er for børn og unge, er især sket ved krav om tydelig skiltning i mere end 7.000 salgssteder. Det er her såvel unge som deres forældre er mødt med budskabet om, at tobak er forbudt for unge under 18 år.

Nu lægges der op til et markant skifte, hvor skilte med aldersgrænserne på tobaks- og nikotinprodukter skal være omfattet af udstillingsforbuddet, så påmindelsen om aldersgrænsen kun bliver synlig i det øjeblik, hvor varerepræsentationen/salget sker.

Hvis en forhandler helt bogstaveligt vælger at opbevare tobakken under disken, skal et skilt med aldersgrænser fremvises, når varen efterspørges, men kun så kort tid, som det tager at ekspedere kunden.

Det er ikke lykkedes for DSK at identificere eksperter, der anbefaler "skjulte skilte." Det formentlig bedste materiale på dansk findes i rapporten "forebyggelse af rygning blandt børn og unge – hvad virker?", der er udgivet af Vidensråd for Forebyggelse i foråret 2018. Rapporten indeholder rigtig mange anbefalinger, men intet om, at skiltemateriale med gældende aldersgrænser bør skjules. Det er heller ikke lykkedes at

identificere lande, hvor der – i lighed med nærværende forslag – er krav om skjult skiltning.

Hvis der ikke er evidens for, at skjulte skilte er anvendt med succes andre steder, bør de nuværende regler fortsætte.

Der må ikke på nogen som helst måde være tvivl om de gældende aldersgrænser. Derfor skal aldersgrænserne ikke gemmes væk, men bør tværtimod være synlige.

Under alle omstændigheder, vil DSK foreslå at de nuværende rigide krav om obligatorisk skiltning i "Føtex-blå" og hvid suppleres med mulighed for skiltning i sort/hvid, der farvemæssigt kan indpasses i alle butikskoncepter. Det kræver blot, at Sundhedsstyrelsen har begge farvekombinationer liggende på sin hjemmeside.

Endelig er det afgørende, at eventuelle nye skilte ikke distribueres til detailhandelen under julehandelen med krav om ophængning pr. 1. januar 2021. Nye skilte bør være distribueret senest medio november – alternativt bør skiltene distribueres i januar 2021 med krav om ophængning senest pr. 1. februar 2022.

Side 69 – vilkår ved ejerskifte:

"Frakendelse af retten til at markedsføre tobak, (...)."

Det bør tydeligt fremgå, at eventuelle "klip" bortfalder ved et ejerskifte. Ministeriet kan passende kopiere de regler, der anvendes af Miljø- og Fødevarerministeriet, og som gælder for butikernes ophængning af fødevarerkontrollens Smiley-rapporter.

Side 77 – ikrafttræden forbuddet mod synlig anbringelse:

"Det betyder, at skærpelsen af forbuddet mod (...) synlig anbringelse og fremvisning af tobaksvarer træder i kraft den 1. januar 2021."

Med undtagelse af de butikker, der er beliggende i udprægede turist-områder, er perioden fra ultimo november (Black Friday) og resten af året den travleste på hele året. I den periode "fredes" butikkerne mest muligt, når der f.eks. ændres IT-systemer, eller kæderne har krav til butikkerne om konceptmæssige tilpasninger af indretning mv. På den baggrund er det ubejlignet med krav om tilrettet butiksindretning umiddelbart op til årsskiftet. Mange butikker vil kunne være klar tidligere – og mange er som bekendt allerede godt i gang – men det må formodes, at endelige krav til indretning først er klar fra lovgivers side umiddelbart op til sommerferien.

Det er ligeledes sandsynligt, at der skal ske tilretninger hos en række af de forhandlere, der allerede har skjult tobakken.

På den baggrund vil det være ønskeligt for mange butikker, hvis krav om udstillingsforbud udskydes i en meget begrænset periode, så julehandelen kan gennemføres uden håndværkere i butikken.

Side 77 – indførelse af kravet om standardiserede pakker:

Sikkerhedsstyrelsen har med baggrund i track & trace viden om, hvor gamle tobaksprodukter er i detailhandelen. Det bør sikres, at 6 måneder er tilstrækkeligt til at tømme hylderne, så erhvervet ikke utilsigtet rammes af en for kort overgangsperiode.

Side 78 – tobak med smag af mentol:

"Det betyder, at det ikke vil være lovligt at fremstille tobaksvarer (...) med smag af andre kendetegnende aromaer end mentol og tobak til det danske marked efter den 1. januar 2021."

Mentolsmag udfases som bekendt fra cigaretter og rulletobak pr. 21. maj 2020. På den baggrund er det ikke umiddelbart forståeligt, hvad der menes med ovenstående formulering.

Vi står naturligvis meget gerne til rådighed for drøftelse af vores forslag og kommentarer.

Med venlig hilsen

Claus Bøgelund Nielsen
Vicedirektør